

לחיות בהרגשה של מצווה ועושה

איתא בחז"ל (אבות ב, ח) "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת". והיינו כנ"ל, שמי שמרגיש את עצמו כמחוייב בדבר, אינו מחזיק טיבותא לנפשיה - כי הרי מחוייב הוא. ועיין שם בספר דעת תורה (עמ' רט) וז"ל, יתבונן אדם ויבחן בעצמו מה המה מעשיו, אם ב"צדקות" ו"חסידות" הוא עוסק כל היום, או בחיובים פשוטים ללא כל טיבותא בדבר, והמרחק גדול מאד, כי זהו האלף והראשית של קבלת התורה - להתהוות מצווה ועושה, עכ"ל ע"ש.

וזהו חובתנו, שמצד אחד עלינו להתבונן בגודל האושר שלנו, שהבדילנו ה' מן הגויים ונתן לנו את התורה, ואנו שותפין עמו במעשה בראשית וקיום העולם, והתורה היא שמחה ועונג לנו, וכמו שאמרו ז"ל "הדברים שמחים כנתינתן בסיני". אמנם מאידך גיסא, עלינו להתבונן ג"כ על גודל האחריות שלנו, שאנו מוכרחים ומחוייבים ללמוד תורתו ולקיים מצוותיו, להרגיש את ה"כפה עליהם הר כגיגית", ולהכיר כי אנו מחוייבים לקיום דבר ה', ועי"ז נזכה לקבלת התורה באמת.

לב חכם

קיטון אחד עשו לי

כתוב בתורה (שמות כה, ב) דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה. והלשון "ויקחו" תמוהה, דלכאורה היה לו לכתוב "ויתנו" לי תרומה, ולמה כתוב לשון קיחה. וביארו חז"ל (שמות רבה לג, א):

ויקחו לי תרומה, הה"ד (משלי ג, ב) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו", אל תעזובו את המקח שנתתי לכם וכו', ויש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי, כביכול נמכרתי עמה, שנאמר ויקחו לי תרומה. משל למלך שהיה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו. אמר לו, בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך - קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, נתתי לכם את התורה,

לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שנאמר ועשו לי מקדש.

היינו שגדר המשכן הוא מקום קבוע לדירתו של הקב"ה כביכול, כדי שיכול לדור אצל התורה ולא יצטרך ליפרד ממנה.

אמנם דברי המדרש צריכים ביאור, דלכאורה אין המשל דומה לנמשל. דבשלמא במלך שהיתה לו בת יחידה ובא אחד ונטלה, אם אינו מכין קיטון אחד לדירת המלך, נמצא שאין המלך יכול לדור אצל בתו, ויצטרך לפרוש ממנה. אך אצל התורה שניתנה לישראל אין הדבר כן, שאף שלימד אותנו הקב"ה את תורתו, הלא התורה היא חכמה, וכשאחד מלמד חכמה לחבירו, עדיין נשארה החכמה גם אצל הראשון, וא"כ מה שייך לומר על התורה "נתתי לכם התורה, לפרוש הימנה איני יכול".

התורה היא מציאות לעצמה

ומבואר בדברי חז"ל, דהתורה אינה רק חכמה בעלמא אלא היא מציאות לעצמה, וכבר הגדיר הרמח"ל בספר דרך ה' (חלק ד פרק ב), שמציאותה של תורה היא מעין מציאותו יתברך. נמצא שכאשר אחד לומד תורה, הרי זה כאילו הוא מכניס בקרבו ולתוכו את השכינה ודבוק בה. וזהו עומק הענין של "לפרוש הימנה איני יכול", שהרי לא שייך שאחד ילמד תורה, בלא התקשרות וחיבור לנותן התורה. וזהו מה שאמרו ז"ל "כביכול נמכרתי עמה", שלגבי תורה המוכר והדבר הנקנה אחד הוא, דלא שייך לקנות התורה בלא ה'. וכן להיפך, לא שייך לזכות להשראת השכינה בלא התורה. ולכן כשבא הקב"ה להשרות שכינתו בישראל, נתן להם את התורה, שרק ע"י התורה נמצאת השכינה ביניהם.

וביאור הדברים שהתורה אינה רק מציאות של חכמה, שבודאי בחכמה גרידא לא שייך ענין של לפרוש ממנה. אבל התורה יש בה מעין מציאותו יתברך, ואין רצונו של הקב"ה ליתן להם את התורה כחכמה לבד בלי תכונה זו שטמון בה מעין מציאותו, וזהו "לפרוש ממנה איני יכול", שאין הקב"ה רוצה להפריד את עצמו מן התורה שתהא נשארת כחכמה בעלמא.

בחינת מקח ובחינת מתנה שבתורה

אכן עדיין צריך ביאור, שהרי חז"ל כאן קראו את התורה "מקח", וכן הוא לישנא דקרא (משלי ד, ב) כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל תַּעֲזֹבוּ, ומהו ביאור הענין

שהתורה נקראת "מקח", וכי התורה - וכן השכינה הבאה עמה - הם דברים הנקנים בדרכי הקנינים, ואיזו בעלות יש למי שקונה תורה. ועוד קשה, שמשמעות לשון מקח הוא קנין הנקנה ע"י מחיר ותשלומים, ומה הם התשלומים ששלמו בני ישראל בעד מקח זה, הלא לכאורה הם קבלו אותה ממנו יתברך בתורת מתנת חנם.

ונראה לבאר, בהקדם מה ששמעתי ממו"ר הרה"ג רבי שמחה שוסטל זצוק"ל להעיר על לשון הפסוק, שפותח "כי לקח טוב" שמשמע שהתורה היא "מקח", ומסיים "נתתי לכם" ומשמע שהיא מתנה. וקשה, אם היא "מקח" אינה "מתנה", ואם היא "מתנה" אינה "מקח". וביאר מו"ר זצוק"ל, דבאמת התורה מצד עצמה לא שייך לקנותה בדרך מקח, שהרי אין קץ לשוויה, ולא שייך לשלם דמיה. ועוד, דבעצם אין התורה, וגם השכינה הבאה עמה, דברים ששייכים לקנותן, שיהא לאדם בעלות עליהם ותפיסת יד בהם. ולכן, בעצמותה התורה היא מתנה, שהקב"ה נתן את תורתו לנו. אמנם, אע"ג דבעצם אין לנו יד לקנותה וגם אין ידינו משגת תשלומיה, מכל מקום יש בה בחינת מקח במקצת, שהקב"ה אינו נותן מתנה טובה זו אלא אם כן האדם מוכן להכין אצלו קיטון אחד שיכול הקב"ה לדור בו, וכיון שיש איזה תשלומין מצד האדם, מכח זו נקרא "לקיחה". והמחיר הוא שהאדם יכשיר את עצמו להיות מקום ראוי שהתורה יכולה ליכנס בתוכו.

והנה מצינו שהתורה נקנית במ"ח דברים, והסביר הסבא מקעלם (ריש ספר חכמה ומוסר) שענינם כך הוא, שהתורה היא רוחנית, ובעצם אי אפשר לדבר רוחני לידבק באדם הגשמי. ולכן מוטל על האדם לזכך החומר שלו, עד שיעשה את עצמו לכלי המוכן להתדבק ברוחניות ולקבל את התורה, וזיכוך זה נעשית ע"י המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. והיינו ממש כדברי מו"ר זצ"ל.

בעלותם של ישראל על התורה

אבל עדיין צריך ביאור, שבין לשון מקח ובין לשון מתנה יש במשמעותן שהלוקח או המקבל נעשים בעלים על הדבר, ולכאורה איזה בעלות יש לזה שלמד תורה, הלא לכאורה, אף שלמד את התורה ויודע ומשיג אותה, עדיין לא שייך עליה שם מכר ומתנה. אמנם האמת כן היא, שיש בעלות ממש על התורה, שהרי מצינו בכמה מקומות בחז"ל שלומדי התורה נעשו בעלים עליה, שבידם לקבוע את מציאות התורה עצמה. הנה כתיב (תהלים נז, ג) אֶקְרָא לְאֱלֹהִים עֲלִיּוֹן לְאֵל גָּמֵר עָלַי, ואיתא בירושלמי (כתובות פרק א הלכה ב) וז"ל, בת שלש שנים ויום אחד, נמלכו בית דין לעבר את השנה בתוליה חוזרין, ואם לאו אין בתוליה חוזרין, ע"כ. והיינו, שילדה בת ג' שנים ויום אחד

שנבעלה, אין בתוליה חוזרים. ואם נבעלה ואח"כ עיברו בית הדין את השנה, וע"פ החשבון החדש היא פחותה מבת ג' ויום אחד, אזי בתוליה חוזרים, ואין על ילדה זו דין בעולה. והיינו שהקב"ה כביכול משעבד את הבריאה והטבע לפסקיהם של חכמי ישראל. וזו כוונת הזהר (תרומה קסא, ב) "בר נש דעסיק באורייתא מקיים עלמא", שהוא נעשה שותף עם הקב"ה בעצם קיום העולם. וכן איתא בחז"ל (ב"מ נט, ב), דמהא דכתיב (דברים ל, יב) "לא בשמים היא" למדים שכל הכרעה הולכת אחר פסק בית הדין של מטה, וזהו ענין הבעלות שיש ללומדי התורה.

לשמור עצמנו להיות משכן טהור לתורה

וכשנתבונן בדבר זה נראה שהוא דבר נפלא עד מאד, שזכינו שהקב"ה השרה שכינתו בתוכנו ע"י התורה, ויש לכל אחד ואחד מאתנו היכולת להיות ממקיימי העולם. הנה כתוב (שמות כה, ח) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם, ודרשו חז"ל (מובא באלשיך), בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוכו של כל אחד ואחד מכם. הוי אומר, שכל אחד מישראל בידו להיות משכן. אמנם טמון בזה ג"כ אחריות גדולה, שהרי צריך לעשות את עצמו "קיטון אחד", דהיינו מקום הראוי להשראת השכינה, וכדאיתא בריש ספר נפש החיים דאם אדם מכניס לתוך לבו מחשבות טמאות, הרי זה כאילו מכניס זונה לבית קדשי הקדשים ח"ו, שהרי האדם הוא מקום השראת השכינה. עלינו לחזק עצמנו להרגיש את האושר הגדול שיש לנו, שה' נתן לנו את תורתו והשרה שכינתו בתוכנו, וע"י הרגשה והכרה זו נעמוד על החיוב לשמור מאד את מוחנו ולבבנו, שיהיו מקומות של קדושה וטהרה - מקום הראוי להשראת השכינה.

תנן באבות (פרק ה משנה ז) "אם אין דרך ארץ אין תורה". וכתב על זה רבינו יונה וז"ל, ר"ל שצריך תחלה לתקן את עצמו במדות, ובזה תשכון התורה עליו וכו', עכ"ל. והיינו כנ"ל, שצריכים להזדכך ולהכין את עצמו להיות ה"קיטון אחד", המקום הראוי לשכון בו התורה, דהיינו מקום הראוי להשראת השכינה - וזיכור האדם נעשה על ידי תיקון המדות. וכן בשעת הלימוד עצמו, צריכים להכיר שאין זה רק לימוד של חכמה בעלמא, אלא שהלומד מכניס לתוכו דבר שהוא מעין מציאותו יתברך.

אומרים בשם רבי ברוך בער זצ"ל, שכשהיה מדבר לתלמידיו לחזק אותם כנגד רוח ההשכלה, היה אומר להם, שצריכים לדעת, שאין נכנסים לישיבה לקנות את דרך הלימוד, אלא התכלית היא לקנות לב חכם. והיינו, שכל מחשבותיו יהיו מחשבות של תורה, יאהב מה שהתורה אוהבת, וישנא מה שהתורה שונאת. והקנין שע"י לימוד כזה

אינו קנין חכמה בעלמא, אלא הוא נעשה איש אחר, שקבע לעצמו את דרך החיים הכוללת כל ישותו ומציאותו של האדם.

ובאמת, אפילו דרך הלימוד עצמה נקבע כפי גישתו של האדם לתורה. שמעתי מהג"ר יוסף רוזנבלום שליט"א שאמר על ראש ישיבה אחד, שבכל דרך הלימוד שלו מראה על יראת השמים שלו. שכיון שהוא מכיר שהתורה היא דבר ה', לכן הוא עמל ומתייגע בכל כחו להבינה לאמתה.

אנו, הבני-תורה, צריכים להכיר ולהרגיש שכל אחד מאתנו זכה להיות מקום הראת השכינה - אנו ה"קיסון אחד" של הקב"ה כביכול. ויש בזה אחריות גדולה וכנ"ל, ובפרט שאנו חיים במקום מלא טומאה ודעות כוזבות, צריכים לחזק עצמנו לשמור את משמרת המשכן שמירה מעולה. ובזכות הכנה זו, נזכה למתנה שהיא למעלה מכל שווי ומחיר.

עמוד התורה

על שלשה דברים העולם עומד

הזכרנו כמה פעמים, שכדי להתכונן כראוי לקראת חג השבועות, עלינו לדעת שמה שאנו חוגגים בכל שנה שנה את זמן מתן תורתנו, אין זה שעושים זכרון למה שקרה לפני אלפי שנים, אלא שבכל שנה ושנה ההארה של מתן תורה חוזרת ומתחדשת, ובכל חג השבועות אנו זוכים לקבל את התורה מחדש. ולכן עלינו להתכונן ליום טוב מתוך הכרה זו שאנו באים לזכות בקבלת התורה כמו שהיה במעמד הר סיני.

וכדי להבין מה היא קבלת התורה, צריכים להתעמק ולהתבונן - מה היא התורה, ומה היא קבלתה. והנה תנן במסכת אבות (פרק א משנה ב):

שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה, הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים.

הרי שהתורה היא אחד משלשה עמודי העולם, שבזכותם העולם קיים. וצריך ביאור, מה הוא הענין של 'עמוד העולם', ולמה דוקא שלשה דברים אלו הם בכלל זה.